

IV U 898/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2024 roku

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodnicząca: Sędzia Danuta Domańska

Protokolant: st. sekr. sąd. Emilia Witkowska – Marciniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 lutego 2024 roku w Toruniu

sprawy **H. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o prawo do renty rodzinnej

na skutek odwołania H. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T.

z dnia 27 września 2023 roku znak: (...)

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej H. K. prawo do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...) synu D. T. - od dnia 01 sierpnia 2023 roku;

II. nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;

III. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. na rzecz ubezpieczonej H. K. kwotę 180,00 zł. (sto osiemdziesiąt złotych, 00/100) z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sędzia Danuta Domańska

Sygn. akt IV U 898/23

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 września 2023r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił **H. K.** prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...) r. D. T..

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że brak jest wystarczających okoliczności, aby uznać, że zmarły D. T. bezpośrednio przed śmiercią przyczyniał się do utrzymania ubezpieczonej. H. K. oświadczyła, że mieszkała razem z synem i że syn finansował jej leczenie. Przedłożyła rachunki, że syn kupił motorower i węgiel. Zdaniem organu rentowego trudno przyjąć, że syn przyczyniał się do utrzymania ubezpieczonej, skoro pobiera ona rentę rodzinną w kwocie 2 091,05 zł.

H. K. złożyła odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie renty rodzinnej po zmarłym synu D. T., a także o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych. Wskazała m. in., że zmarły mieszkał i wspólnie prowadził z nią gospodarstwo domowe, stale przyczyniając się finansowo i rzeczowo do jej utrzymania. Ubezpieczona nie jest w stanie samodzielnie utrzymać się z własnych dochodów. Bez środków utrzymania dostarczanych przez zmarłego syna ubezpieczona pozostaje w niedostatku.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczasowe stanowisko w sprawie.

W piśmie z dnia 12 grudnia 2023 r. pełnomocnik ubezpieczonej, będący radcą prawnym, podtrzymał w całości twierdzenia i wnioski dowodowe zawarte w odwołaniu. Ponadto, wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów procesu według norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 31 stycznia 2024 r. pełnomocnik ubezpieczonej sprecyzował, że wnosi o przyznanie ubezpieczonej renty rodzinnej po zmarłym D. T. od dnia 1 sierpnia 2023 roku.

Sąd ustalił, co następuje:

H. K. (ur. (...)) pozostawała w związku małżeńskim z M. T.. Mieli czwórkę dzieci – córki J., I. i K. oraz syna D. T.. Mieszkali w domu położonym w miejscowości S. (gmina Ł.).

Dom rodzinny ubezpieczonej wybudowany został w latach 70 – tych. Jest wolnostojący i parterowy. Znajdują się w nim dwa pokoje, kuchnia, piwnica. Dach domu pokryty jest eternitem. W domu zamontowana jest instalacja elektryczna. Gaz doprowadzany jest przy wykorzystaniu butli gazowej. Dom ogrzewany jest za pomocą pieca węglowego, przy czym do jego ogrzania w sezonie zimowym potrzebna jest około tona węgla (ekogroszek).

W 1990 r. M. T. zmarł.

Dowód: - zeznania świadka D. H. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:08:33 do 00:32:47,

- zeznania świadka J. W. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:32:52 do 00:50:30,

- zeznania świadka M. K. – elektroniczny protokół rozprawy

z dnia 31.01.2024 r. od 00:52:08 do 01:01:39,

- przesłuchanie ubezpieczonej – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 01:03:32 do 01:16:13.

W dniu 25 czerwca 1994 r. ubezpieczona ponownie wyszła za mąż za A. K.. Mieli jedno dziecko – syna M.. Po zawarciu drugiego związku małżeńskiego ubezpieczona wraz z rodziną nadal zamieszkiwała w domu w S..

Dowód: - kserokopia aktu małżeństwa – k. 7 akt ZUS p. II,

- zeznania świadka D. H. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:08:33 do 00:32:47,

- zeznania świadka J. W. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:32:52 do 00:50:30,

- zeznania świadka M. K. – elektroniczny protokół rozprawy

z dnia 31.01.2024 r. od 00:52:08 do 01:01:39,

- przesłuchanie ubezpieczonej – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 01:03:32 do 01:16:13.

Od 6 lutego 2014 r. ubezpieczona leczyła się z powodu samoistnego (pierwotnego) nadciśnienia oraz zaburzeń depresyjnych nawracających. Od 26 marca 2015 r. rozpoznano u niej inne zaburzenia nerwicowe, z od 3 grudnia 2020 r. - chorobę zwyrodnieniową stawów kolanowych (gonartroza), zaś od 15 grudnia 2020 r. - zaburzenia przemiany lipidów i inne lipidemie.

W okresie od 7 września 2021 r. do 15 września 2021 r. ubezpieczona była hospitalizowana na Oddziale Neurologii z Pododdziałem Udarowym z rozpoznaniem zasadniczym: zawał mózgu wywołany przez zakrzep tętnic mózgowych oraz opisem rozpoznania: udar niedokrwienny półkuli mózgu prawej, niedowład połowiczny lewostronny niewielkiego stopnia, nadciśnienie tętnicze, cukrzyca t.2 nowo rozpoznana, hipercholesterolemia i zaburzenia nerwicowe w wywiadzie. Po opuszczeniu szpitala, w dniu 15 września 2021 r. ubezpieczona została skierowana do poradni neurologicznej oraz poradni diabetologicznej. Od tego czasu ubezpieczona leczyła się powodu następstw chorób naczyniowych mózgu oraz korzystała z zabiegów rehabilitacyjnych.

W dniu 21 czerwca 2023 r. rozpoznano u ubezpieczonej zaburzenia występujące pod maską somatyczną.

Dowód: - dokumentacja medyczna – k. 42 – 70, 96 - 108 akt sądowych, k. 24 – 29 akt

ZUS p. III.

W dniu 13 grudnia 2021 r. A. K. zmarł.

Decyzją z dnia 26 maja 2021 r. organ rentowy przyznał H. K. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od 1 kwietnia 2021 r. Wysokość świadczenia wyniosła 1 702,31 zł brutto (1 435,10 zł netto). Organ rentowy zawiesił wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia (emerytura z KRUS i renta rodzinna z ZUS), gdyż może być wypłacane tylko jedno – wyższe lub wybrane przez ubezpieczoną świadczenie.

Decyzją z dnia 2 sierpnia 2021 r. organ rentowy podjął wypłatę renty rodzinnej ubezpieczonej od 1 kwietnia 2021 r.

W 2023 r. ubezpieczona otrzymywała rentę rodzinną w wysokości świadczenia wyniosła ok. 1700 zł netto miesięcznie.

Dowód: - kserokopia aktu zgonu – k. 6 akt ZUS p. II,

- decyzja – k. 13 akt ZUS p. II,

- pismo ZUS – k. 16 akt ZUS p. II,

- przesłuchanie ubezpieczonej – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 01:03:32 do 01:16:13.

D. T. (ur. (...)) od urodzenia mieszkał wraz z H. K. w domu rodzinnym w S.. Po śmierci drugiego męża ubezpieczona zamieszkiwała wyłącznie z synem. D. T. nie posiadał żony ani dzieci.

D. T. prowadził z ubezpieczoną wspólne gospodarstwo domowe – korzystali ze wspólnych urządzeń domowych, żywności i środków czystości. Z uwagi na wysokość renty rodzinnej ubezpieczonej nie była ona w stanie samodzielnie pokrywać wszystkich kosztów swojego utrzymania. Korzystała z pomocy finansowej syna.

Około raz w tygodniu D. T. i ubezpieczona jeździli razem na zakupy do marketu, które opłacał z własnych środków D. T..

D. T. wykonywał również ciężkie prace domowe – rąbał i przynosił drewno na opał. Dbał też o stan techniczny domu. W razie potrzeby wykonywał w nim bieżące remonty i malowanie. Materiały potrzebne do wykonania tych prac opłacał samodzielnie.

D. T. partycypował również w kosztach utrzymania domu. Przede wszystkim z własnych środków dokonywał zakupu urządzeń gospodarstwa domowego – zakupił piec węglowy, lodówkę, pralkę oraz telewizor. Ponadto pokrywał koszty opału na sezon zimowy:

- w dniu 9 lipca 2019 r. dokonał zakupu węgla orzech w ilości 1 tony za kwotę 840 zł;
- dniu 23 lipca 2021 r. dokonał zakupu węgla ekogroszek w ilości 3 ton za cenę 2 219,20 zł;
- dniu 3 czerwca 2022 r. dokonał zakupu węgla ekogroszek w ilości 2 ton za kwotę 5 000 zł.

D. T. dokładał się też do rachunków za eksploatację domu, tj. za prąd, wodę, wywóz śmieci, usługi kominiarskie. Ponościł również opłaty za podatek od nieruchomości i zakupy butli gazowych.

Po śmierci drugiego męża ubezpieczonej D. T. sprawował również osobistą opiekę nad matką. Pokrywał koszty jej leczenia oraz rehabilitacji.

Dowód: - dowody zapłaty, faktury VAT – k. 76, 78 akt sądowych, k. 18 – 23 akt ZUS,

- zeznania świadka D. H. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:08:33 do 00:32:47,

- zeznania świadka J. W. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:32:52 do 00:50:30,

- zeznania świadka M. K. – elektroniczny protokół rozprawy

z dnia 31.01.2024 r. od 00:52:08 do 01:01:39,

- przesłuchanie ubezpieczonej – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 31.01.2024 r.

od 01:03:32 do 01:16:13.

W okresie od 1 marca 2007 r. do 20 czerwca 2023 r. D. T. był zatrudniony w Młyny (...) Sp. z o. o. w S. (do 31 grudnia 2007 r. (...)). Pracował na stanowisku pomocnik murarza, pracownik magazynu zbóż (od 1 maja 2008 r.) oraz pracownik magazynowy – pakowacz

(od 1 października 2013 r.). Z tytułu zatrudnienia w 2021 r. uzyskał kwotę 51 482,44 zł,

w 2022 r. – 57 456,02 zł, w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 20 czerwca 2023 r. –

25 970,68 zł.

Dowód: - świadectwo pracy – k. 9 akt ZUS,

- zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu – k. 14 – 15 akt ZUS.

D. T. zmarł w dniu 20 czerwca 2023 r.

Dowód: - kserokopia aktu zgonu - k. 7 akt ZUS.

Po śmierci syna sytuacja życiowa i materialna ubezpieczonej uległa znacznemu pogorszeniu. Ubezpieczona samodzielnie opłaca zakup leków oraz butli gazowych.

W pozostałym zakresie korzysta z częściowego wsparcia finansowego dzieci oraz brata i szwagierki D. H.. Dzieci odwiedzają ubezpieczoną, przynoszą jej zakupy, dokładają się do kosztów utrzymania, zapewniają transport. Zięc ubezpieczonej w dniu 16 grudnia 2023 r. dokonał na jej rzecz zakupu węgla groszku za kwotę 1760 zł (1 100 kg). D. H. wraz z mężem pokrywają koszty prywatnego leczenia ubezpieczonej i zapewniają jej transport na wizyty lekarskie (psychiatra). Ponadto, dwa razy w miesiącu odwiedzają ubezpieczoną. Przewożą jej wówczas zakupy. Zdarza się też, że szwagierka przekazuje ubezpieczonej środki finansowe w formie gotówki.

Dowód: - dowody zapłaty, faktury VAT – k. 80, 82, 84 - 85, 87, 92, 94 akt sądowych,

- zeznania świadka D. H. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:08:33 do 00:32:47,

- zeznania świadka J. W. – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 00:32:52 do 00:50:30,

- zeznania świadka M. K. – elektroniczny protokół rozprawy

z dnia 31.01.2024 r. od 00:52:08 do 01:01:39,

- przesłuchanie ubezpieczonej – elektroniczny protokół rozprawy z dnia

31.01.2024 r. od 01:03:32 do 01:16:13,

W dniu 7 sierpnia 2023 r. H. K. złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym w dniu (...) synu D. T..

W dniu 27 września 2023 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Dowód: - wniosek, k. 1-5 akt ZUS,

- decyzja ZUS – k. 36 akt rentowych.

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sądowych oraz w aktach organu rentowego, a także w oparciu o dowód z zeznań świadków: D. H., J. W. i M. K. oraz dowód z przesłuchania ubezpieczonej w charakterze strony.

Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów, gdyż były jasne, pełne, rzetelne, a nadto żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności i mocy dowodowej, a także nie budziły one wątpliwości Sądu.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków i ubezpieczonej, gdyż znalazły one potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym, zwłaszcza omówionych wyżej dokumentach. Z zeznań tych wynikało, że D. T. bezpośrednio przed śmiercią mieszkał i prowadził wspólne gospodarstwo domowe z matką. Zmarły syn w sposób znaczący przyczynił się do utrzymania budżetu domowego. Kupił lodówkę, pralkę, telewizor, a także piec węglowy. Otrzymywane wynagrodzenie za pracę przeznaczał na zakup żywności i środków czystości, również dla ubezpieczonej, opału, a także dokonywał opłat za eksploatację domu, tj. prąd, wodę, butlę gazową. Dodatkowo partycypował w kosztach opieki medycznej ubezpieczonej. Ubezpieczona i świadkowie podkreślili, iż bez pomocy finansowej syna pokrycie wszystkich kosztów utrzymania H. K. byłoby niemożliwe. Ubezpieczona otrzymuje bowiem wyłącznie rentę rodzinną po zmarłym mężu, której wysokość wynosi około 1700 zł netto miesięcznie. Ubezpieczona w szczególności wskazała, że nie stać by jej było na ogrzewanie oraz iż to syn dokonywał zakupu węgla na cały sezon zimowy. Świadkowie i ubezpieczona zeznali również, że po śmierci syna ubezpieczona znajduje się w niedostatku i korzysta ze wsparcia finansowego członków najbliższej rodziny.

Odwołanie ubezpieczonej okazało się zasadne.

Przechodząc do rozważań prawnych wskazać należy, że zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1251 z późn. zm.) - dalej ustawa emerytalna, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy (ust. 2).

W myśl art. 67 ust. 1 ustawy emerytalnej, do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

W myśl art. 71 ustawy emerytalnej, rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się do ich utrzymania;
- 2) spełniają odpowiednio warunki określone dla wdowy i wdowca w art. 70 ust. 1 i 2 oraz, co do wieku, również w art. 70 ust. 5.

W niniejszej sprawie niesporne jest, że D. T. na dzień śmierci spełniał warunki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy oraz że ubezpieczona spełnia warunki nabycia po nim prawa do renty rodzinnej określone w art. 71 pkt 2 ustawy emerytalnej. Kwestia sporna sprowadza się jedynie do ustalenia, czy D. T. bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się do utrzymania matki, w rozumieniu przepisu art. 71 pkt 1 ustawy emerytalnej.

Na wstępie należy wskazać, że użyte w przepisie art. 71 pkt 1 ustawy emerytalnej pojęcie "przyczyniania się do utrzymania" wielokrotnie było przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, co doprowadziło do utworzenia jednolitego i utrwalonego już obecnie sposobu rozumienia tego zwrotu.

Zgodnie z tym poglądem, wyrażonym wprost między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2011 r., II UK 65/11 (M. P.Pr 2002/3/159-162), renta rodzinna po śmierci dziecka przysługuje rodzicom tylko wtedy, gdy sami nie mogli sobie zapewnić utrzymania i dziecko bezpośrednio przed śmiercią przyczyniało się do ich utrzymania.

Podobnie Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z dnia 20 lutego 2013 r., III AUa 1187/12 (LEX nr 1283094) wskazał, że pojęcie przyczyniania się z art. 71 u.e.r.f.u.s. odnosi się do utrzymania rodziców. Przyczynianie się do utrzymania rodziców nie wynika ze zwiększenia dochodu rodziców, lecz z partycypowania w kosztach ich utrzymania, którego nie mogą sobie sami zapewnić. Przyczynianie się do utrzymania rodziców nie może być ujmowane jako wszelka pomoc rzeczowa lub finansowa udzielana przez dziecko rodzicom, gdyż czym innym jest wykazanie choćby częściowego pozostawania na utrzymaniu zmarłego i czym innym pomoc finansowa udzielana rodzicom. Ta ostatnia jest zakresowo szersza niż choćby częściowe przyczynianie się do ich utrzymania. Chodzi bowiem o to, że nie każda pomoc finansowa dziecka stanowić będzie przyczynianie się do utrzymania rodziców. Przyczynianie się do utrzymania nie może być zatem rozumiane jako "dodanie, przysporzenie" rodzicom środków finansowych lub rzeczowych i przez to określenie ich statusu materialnego, w sytuacji gdy mają zapewnione utrzymanie z własnych dochodów.

Analogicznie Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 20 kwietnia 2016 r., III AUa 1156/15 (LEX nr 2063781) stwierdził, że dla spełnienia przesłanki "przyczyniania się do utrzymania" wystarczające jest wykazanie choćby częściowego pozostawania na utrzymaniu zmarłego. Renta rodzinna po śmierci dziecka przysługuje rodzicom tylko wtedy, gdy sami nie mogli sobie zapewnić utrzymania i dziecko bezpośrednio przed śmiercią przyczyniało się do ich utrzymania. Renta rodzinna dla rodziców nie może wynikać z samej dysproporcji i większych dochodów dziecka niż dochody rodziców. "Przyczynianie się do utrzymania rodziców" nie może być też rozumiane tylko jako poprawa standardu życia rodziców. Sytuacja taka może zachodzić, mimo że mają oni swoje utrzymanie.

Również Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 27 września 2016 r., III AUa 878/15 (LEX nr 2137059) wskazał, że wykładania celowościowa i logiczna sformułowania "przyczyniał się do ich utrzymania" nakazuje przyjąć, że w art. 71 pkt 1 u.e.r.f.u.s. chodzi

o sytuację, w której emeryt lub rencista, realizując swój obowiązek alimentacyjny poprzez pomoc finansową świadczoną na rzecz swoich rodziców, podnosił ich status materialny,

a jego śmierć doprowadziła do pogorszenia się tego statusu. Niemniej jednak podkreślić przy tym należy, że podstawowym warunkiem nabycia prawa do każdej renty rodzinnej jest przede wszystkim tzw. "utrata żywiciela", którego śmierć - bez ustalenia prawa do renty - groziłaby członkowi rodziny, "utrzymywanemu" przez tego głównego żywiciela (do dnia jego śmierci), utratą podstawowych źródeł utrzymania i niedostatkiem, tj. brakiem niezbędnych środków na zaspokajanie jego podstawowych potrzeb życiowych, które zaspokaja renta rodzinna

z ubezpieczenia społecznego zmarłego żywiciela. Wymagane ustawowo przyczynianie się przed śmiercią do utrzymywania rodziców nie stanowi przesłanki i nie uzasadnia nabycia prawa do renty rodzinnej po zmarłym dziecku na podstawie art. 71 u.e.r.f.u.s., jeżeli nie polegało na obiektywnej konieczności utrzymywania rodziców przez ubezpieczonego zstępного, gdy rodzice dysponowali i dysponują środkami niezbędnymi do samodzielnego utrzymania się i zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. W żadnym razie przyczynianie się do utrzymania rodziców przejawiające się jedynie w polepszeniu ich statusu materialnego, który w zakresie możliwości zaspokojenia niezbędnych, ale zwykłych potrzeb życiowych gwarantowały im własne źródła lub zasoby materialne, nie uzasadnia przyznania rodzicom prawa do renty rodzinnej po zmarłym ubezpieczonym dziecku. Renta rodzinna nie służy zatem do utrzymania ponadprzeciętnego standardu życia, opartego na udzielanej przez dzieci pomocy materialnej rodzicom jeżeli dysponują oni własnymi źródłami lub zasobami materialnymi pokrywających ich podstawowe, ale przeciętne potrzeby życiowe. Konkretnie rzecz ujmując, jeżeli rodzice zmarłego ubezpieczonego dziecka mogą zapewnić sobie niezbędne samoutrzymanie się z własnych źródeł lub dochodów bez ryzyka niedostatku w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, to nie przysługuje im prawo do renty rodzinnej po zmarłym dziecku, ponieważ w takiej sytuacji śmierć ubezpieczonego zstępного nie pozbawia rodziców własnych środków niezbędnych do zaspokojenia ich podstawowych potrzeb życiowych. Innymi słowy przyczynianie się ubezpieczonego zstępного do utrzymania rodziców

uzasadnia nabycie przez nich prawa do renty rodzinnej po zmarłym ubezpieczonym dziecku na podstawie art. 71 pkt 1 u.e.r.f.u.s. tylko wtedy, gdy polegało na spełnieniu, także dobrowolnym, obowiązku alimentacyjnego wobec rodziców pozostających w niedostatku.

W niniejszej sprawie bezspornie ustalono, że zmarły D. T. przed śmiercią zamieszkiwał wraz z matką. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy potwierdza również, iż ww. sprawował opiekę nad ubezpieczoną i w znacznej części partycypował w jej utrzymaniu, prowadząc z nią wspólne gospodarstwo domowe.

W istocie przyznać należy - na co wskazywał organ rentowy, iż ubezpieczona miała własne źródło dochodu, tj. rentę rodzinną w łącznej wysokości ok. 1700 zł, niemniej jednak powyższe samo w sobie nie oznacza, że w tym stanie rzeczy ubezpieczona posiadała i posiada środki na niezbędne samoutrzymanie bez ryzyka niedostatku w zaspokojeniu podstawowych potrzeb życiowych. Przeprowadzone w sprawie postępowanie jednoznacznie potwierdza, iż z uwagi na wiek (71 lat), jak i stan zdrowia ubezpieczonej (przede wszystkim stan po udarze) bez finansowego zaangażowania syna ubezpieczona nie byłaby w stanie się utrzymać.

W świetle jej podstawowych potrzeb gwarantujących minimum egzystencji i utrzymania stanu zdrowia koniecznym było bowiem i jest ponoszenie wydatków znacznie przenoszących jej możliwości finansowe. Zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych ubezpieczonej wymagało i wymaga opłacenia kosztów utrzymania, w tym wyżywienia i mieszkania, lecz również pokrycia kosztów leczenia i niezwykle kosztownego – zakupu węgla opałowego. Zmarły, w świetle nie podważonych przez organ rentowy zeznań świadków i samej ubezpieczonej, faktycznie opłacał powyższe koszty, tym samym partycypował w kosztach niezbędnego i koniecznego utrzymania matki, którego ta nie była sobie w stanie sama zapewnić. Przy czym niewątpliwie, pomoc ta miała charakter elementarny, nie wiązała się z żadnym przysporzeniem, w szczególnej sytuacji ubezpieczonej miała charakter nieodzowny dla zaspokojenia jej podstawowych potrzeb życiowych. Gdyby syn nie przyczyniał się do utrzymania ubezpieczonej, ta niewątpliwie chcąc zachować stan zdrowia żyłaby

w niedostatku – po opłaceniu kosztów leczenia i rachunków za eksploatację mieszkania praktycznie pozostawałaby bez środków do życia. Skazywanie zaś ubezpieczonej na wybór, czy ma zachować zdrowie, czy zużyć dostępne jej środki pieniężne na opłacenie kosztów wyżywienia i zamieszkania jest nieetyczne i niedopuszczalne zwłaszcza, że oba te elementy składają się na jej usprawiedliwione potrzeby życiowe.

Podnieść nadto należy, iż sytuacja ubezpieczonej nie uległa żadnej zmianie po śmierci syna. Ubezpieczona nadal nie posiada odpowiednich środków pozwalających na opłatę koniecznego utrzymania, a to, że ma nadal zapewnione leczenie i ogrzewanie domu zawdzięcza temu, iż pomocy finansowej udzielają jej pozostałe dzieci i brat wraz z żoną. Tym samym twierdzenia, iż ubezpieczona z uwagi na to, że jest uprawniona do renty rodzinnej - ma źródło dochodu, była i jest sobie w stanie zapewnić niezbędne samoutrzymanie, nie mogą zostać zaakceptowane.

Na marginesie wskazać także należy, że wnioskodawczyni mieszka sama. Wiek ubezpieczonej i występujące schorzenia będą niewątpliwie wymagały zapewnienia jej w najbliższym czasie opieki w większym rozmiarze, niż dotychczas, co wiązało się będzie z większymi kosztami ponoszonymi z tego tytułu.

Reasumując w ocenie Sądu, D. T. bezpośrednio przed śmiercią przyczyniał się do utrzymania ubezpieczonej, to zaś daje asumpt do zmiany zaskarżonej decyzji jako nieprawidłowej. Ubezpieczona w zakresie pokrycia elementarnych kosztów życiowych wymagała pomocy ze strony dziecka i pomoc ta była jej faktycznie udzielana. Tym samym zgodnie z treścią art. 71 ust. 1 ustawy emerytalnej jest uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym synu.

Na mocy art. 129 ust. 1 i 2 cytowanej ustawy świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. W razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej prawo do renty rodzinnej po zmarłym synu D. T. od dnia 1 sierpnia 2023 r. (art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Mając na uwadze, że ustalenie faktycznych warunków utrzymania ubezpieczonej mogło zostać poczynione dopiero na etapie postępowania sądowego na podstawie dowodów, którymi organ rentowy nie dysponował, Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej - punkt II wyroku.

Nadto - w pkt III wyroku - Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesu, na które składały się koszty zastępstwa procesowego ubezpieczonej, mając na względzie zasady: odpowiedzialności finansowej strony za wynik postępowania (art. 98 §1, §1¹ i § 3 k.p.c., art. 99 k.p.c.) oraz rozstrzygnięcia o kosztach w orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji (art. 108 §1 k.p.c.). O wysokości kosztów Sąd orzekł na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku

w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1935). Nakład pracy pełnomocnika i charakter niniejszej sprawy uzasadniały orzeczenie kosztów zastępstwa procesowego w wysokości stawki minimalnej. Wobec tego Sąd zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. na rzecz ubezpieczonej kwotę 180,00 zł.

Sędzia Danuta Domańska